

Шочмо эл, порылык да чын верч!

Б У Д Ъ Г О Т О В /

47-ше (3695) №,
2024 ий 22 ноябрь,
кугарня

0+

Ямде лий

1933 ий 1 февраль годсек лектеш.

24 ноябрь – Аван кечыже.

Тўшка вий дене пиалым чоңат

Ава – тиде ўшанле йолташ, пундашдыме теныз, шокшо кече, суксо, Юмынўдыр... Тудын нерген шуко поро шомакым ойлаш лиеш. Йочалан илышым пўлекла, ончен кушта, тўрлў могырым ви-янда, тазалыкше, волгыдо, пиалан ончыкылыкшо верч азаплана, мер

пашашкат ушна... У Торьял посёлкышто илыше Наталья Щербакова лач тыгай. Кушеч тынар ўнар? Вашмут икте – пеленже умылышо пелашыже да икшывыже-влак улыт (снимкыште).

Наталья Геннадьевна ден Георгий Иванович ешым латкум ий ончыч чумыреныт. Озавате У Торьял ра-

йонысо эмлымверыште стационар отделенийым вуйлата, врач-терапевт. Кызыт изи икшыве дене шинча. Пелашыже «Первый Май» колхозышто машинам вктарышылан пашам ышта. Ныл икшывым ончен куштат.

Фотом еш архив гыч налме.

Умбакыже – 4-ше лаштыкыште.

ПОДПИСКЕ

2025 ийын икымше пелийжылан «Ямде лий» газетлан возалташ вашкыза! Подпискым ыштыше-влак коклаште лотерей модыш эртаралтеш. Тидлан квитанцийын копияжым редакцийшке колтыман. Индекс – П4696.

Ак – 489 тенгеат 79 ыр.

Эн тале кокла гыч икымше

Йүдвел Осетий Республикашты «Алтын Майдан-Аланий» калык-ле тўвыра тўнямбал инклюзив фестивал эртаралтын. Фестивалын лўмгече пайремышкыже Россиянын 31 регионжо гыч усталык коллектив-влак погыненыт. Нунын коклаште Марий Эл Республикасые «Лира» йоча сымктыш школын «Узоры» йоча образцовый ансамбльже (снимкыште) лийын. Ұдыр-рвезе-влак I степенян лауреат лўмым сенген налыныт, «Первый из лучших» диплом да кубок дене палемдалтыныт.

Фестиваль кышкарыште йоча-шамыч Владикавказын моторлыкшо дене палыме лийыныт, Казбек курыкыш экскурсий дене миеныт. «Алан» верысе кушты-

шо ансамбль вашлиймашым эртарен, мастер-классым ямдылен.

– *Йоча-влакым вес калыкын тўвыраж дене палдарыманак, нунылан элнан мотор вершоржым ончыктыманак. Йүдвел Осетий Республикаш миен толмаш икшыве-шамычлан моткоч келиен. Нуно икеныштым кугу сценыште тергеныт, у йолташым муыныт. Южыжо икымше гана поезд, трамвай дене кудалыштын, метром ужын, Москошто лийын. Икшыве-влакын куаныштым ужаш – пиал, – ойла йоча сымктыш школын вуйлатышыже А.С.Речкина.*

О.МОШКИНА-МАЙКОВА ямдылен.
Фотом ансамбльын архивше гыч налме.

Российысе увер

Тўвыра ден технологийлан полеклалтше «Культурный марафон» сотемдарыше проектын финалышкыже 8 декабрь марте ушнаш лиеш. Тидлан тестым эртыман. Тўрыс уверым education.yandex.ru/culture сайтыште ончыза.

5-11-ше класслаште тунемше-влак, «Без срока давности» тўнямбал сочинений конкурсышко ушныза. Конкурс ныл йыжын гыч шога. Кызыт школысо этап тўналын. Тўрыс уверым es.memory45.su сайтыште муаш лиеш.

«Класс» VII всероссийский сылнымут конкурсышто 8-11-ше класслаште тунемше-шамыч мастарлыкыштым терген кертыт. Темлыме теме почеш ойлымашым возыман. Тичмаш уверым konkurs-klass.ru сайтыште савыктыме.

Марий Элысе увер

Йошкар-Олаште «Келшымаш кўвар» XXI тўнямбал фестиваль 30 ноябрь марте лиеш. Российысе тўрлө республик да йотэл гыч 10 театр коллектив 12 спектакльым ончыкта.

Марий Элыште «Бей в набат!» наркотик ваштареш улмо акций 1 декабрь марте эртаралтеш. Тыгодым тўрлө урок, вашлиймаш-влак, квест, ончер лийыт. Ача-ава-шамычын погынымашышт, семинар да молат лекше йодышым рашемдаш полшат.

8-12 декабрьыште Йошкар-Олаште Креативный индустрийын кечыже-влак эртаралтыт. Тудо «Тўвыраште у» форум кышкарыште лиеш. Дизайн, арт-, ивент-индустрий, театр сымктыш, медиа дене кылдалтше 35 тўрлө мероприятий тўжем наре калыкым погышаш.

Пагален илыман

Толерантность кечым Михайловка библиотекешты эртаренна (снимкыште). Тунемше-влаклан книгагудо пашаен С.В.Моторова «Ме чылан Мландын икшывыже улына» мероприятиым ямдылен. «Толерантность – на книжной полке» книга ончерым кельштарен. Ты мутланымаш келге шонымашан, у мут-влак дене пойдаралтше, илышым аклаш таратыше лийын. Светлана Вячеславовна тўнямбалне тўрлө калыкын ваш кел-

шен илымыштым пример дене пеныгдемден, притчым лудын. Кажне калыкын – шке койыш-шоктышыжо, илыш-йўлаже, вургемже, тўвыраже, йылмыже. Ме икте-весым пагалышаш, кўлеш годым полшаш ямде лийшаш улына. Келшымаш нерген муро-влакым колыштын да мурен, мероприятиым иктешленна.

Э.Г.СТЕПАНОВА, туныктышо.
Советский район.
Фотом школ архив гыч налме.

Мут – Бауман
лицейыште медиаклассыште
тунемшылан

Директор лиям ыле гын...

Мый школ директор лиям ыле гын, туныктышо да тунемше-влаклан пашам шукташышт да келге шинчымашым налашышт чыла йоным ыштем ыле. Тунемше усталыкшым виян ден кертше манын, класслам у оборудованийла дене пойдарем ыле. Туныктымо пашаште у йоным кучылташ күлеш. Кажне икшывын молан мастар улмыжым, могай предметым утларак аклымыжым шотыш налман. Школ илышым вуйлатыме пашаште тунемше-шамычын шонымашышт моткоч күлешан да пайдале. Ача-ава-влак дене вашлиймашлам эртарен, выпускник-шамыч дене вашкылым ыштен, икоян школ ешым чумырыман. Коллективыште ваш умылымаш да польшкалымаш тун верыште лийшаш. Пиалан туныктышо ден тунемше – школын виан ончыкылыкшо да сенынамашыже.

Марк ПЛАХИН.

Ушан ой

Рвезе-шамыч, рвезынекак тале
Лийыда гын веле – каньырак.

Геннадий ОЯР.

«Мунлын» у сенышыже

«Мунло» уш-акыл марафон марий калыкын тувыражым, йылмыжым да историйжым палыше да пагалыше чолга удыр-рвезе-влакым ты ганат ушен. Марий Элын түрлө районжо да Йошкар-Ола гыч 15 команде Калык-влакын тувыра портыкышт чумырген. Йоча-шамыч шинчымашыштым кум турышто ончыктеныт. Эн ончыч лүмлө ен-влакым шарналтеныт, кокимшо турышто марий йылме да литература дене уш-акылыштым тергеныт, кумшышто тушто-шамычлан вашмутым кычалыныт. Сенгышыш Советский районысо Ургаш лицей-интернатын «Ургакш еш» командыже (снимкыште) лектын.

– Марафонлан ондакак ямдылалташ туньалына. Тапасымаште команде келиен пашам ыштен, кажныже сенымашым лишемдаш надыржым пыштен. Арам огыл командынан лүмжө – «Ургакш еш». Лицей пеленысе интернатыште йоча-шамыч ик еш семын илат,

тиде нуным чот уша, – ойла Ургаш лицей-интернатыште ИКН-м туныктышо Р.Ю.Яншитова.

Кокымшо верым Кужэнгер район Руш Шой кыдалаш школын «Одар тукум» командыже сенген налын. Морко район Зеленогорск кыдалаш школын «Эрвий» командыже кумшо лийын.

«Мунло» марафоныш түрлө ийготан удыр-рвезе-влак ушнен керттыт. Тунжө – икымше ошкылым ышташ. Теве Морко район Арын школышто 6-шо классыште тунемше-шамыч тений икымше гана тыгай тапасымаште шинчымашыштым тергеныт. Удыр-влак кугурак ийготан-шамыч коклаште орын шинчен огытыл. Тек сенгыше-влак радамыш лектын огытыл, но сай опытым налыныт. Вескана эшеат виан Арын командым вучена. Теат марафонышко эше ушнен огыдал гын, ямдылалтса. Шушаш ийыште тендан дене вашлийына!

Е.СЕРГЕЕВА.

Авторын фотожо.

Полыш

СВО-што улшо салтак-влаклан гуманитарный полышым погымо акцияым лицейыште эртаренна. Мемнан классыште тунемше-шамычат поро пашашке кумылын ушненыт. Кажне йоча күлешан арверым але кочкыш йорварым конден.

Надежда СТЕПАНОВА.

Лицейыште тунемше, туныктышо, ача-ава-влак «БумБатл» акцияшыке ушненна. Ик тылзе мучко 850 килограмм тошто кагазым погенна. Ыштен налме 4250 тенге шийвундым тыныслыкым аралыше салтак-влаклан колтенна. Изи надырна сенымашым лишемдаш полшыжо.

Полина АЛЕКСЕЕВА.

Морко, Коркатово.

Эн шерге шомак

У Торъял школ-интернатыште тунемше-влак марий йылме урокышто Аван кечыжлан саламлымаш открыткым ыштеныт (снимкыште). Эн шерге енышлан поро шомаклам марла возеныт. Шымше классыште тунемше Арина Матвеева тыге серен: «Йоратыме аваем! Саламлем

тыйым сылне пайрем дене! Тыланем тыланет пейгыде тазалыкым, пиалым, йоратымашым, порылыкым, пашаштет сенымашым да кужу умырым. Пиалан илышемлан да мотор йоча жапемлан тауишем».

С.А.СМОРОДИНОВА, туныктышо.

Авторын фотожо.

*Тўналтышыже – икымше
лаштыкыште.*

Илышым йоратат

Кугуракышт, Илья, У Торъял школышто 5-ше классыште тунемеш. Тыгак Э.Сапаев лумеш йоча сымыктыш школышто ешартыш шинчымашым налеш. Баян да фортепиано дене шокташ кумылан. Гитар дене йолташ лийнеже. Ончыкылык нерген кызытак шонкала, «Мый Президент лиям» манеш. Анна ўдырышт – 4-ше классын тунемшыже. Изаж семынак сымыктыш школыш коштеш. Фортепиано дене мастарын шокта, сылнын мура да талын кушта. Художественный гимнастике денат кылым кучен. Туныктышо уеклан кѳра чарнен. Илышыжым мура дене кылдынеже. Кок ияш Эльза «Солнышко» йочасадыш кажне эрдене кумылын вашка. Ешыжым чот йората. Сўретлаш, пырыс дене модаш кумылан. А эн изи падырашышт – Игнатий. Эше шым тылзаш веле. Ача-авам тўрлѳ семын куандара.

– *Икшыве-влакым изинек ешым пагалаш, илышым йораташ тунуктена. Шуко шочшан лияш йѳршын шонен огынал. Нуно кушкыт, ме мѳнгыштѳ шкет кодына манме шонымаш ушыш шынен. Вара специальный военный операций тўнале. Тудо*

Тўшка вий дене пиалым чонат

*тыгай шонымашым шочыктен:
«Ме самырык улына. Илышым
шуйыман. Шукырак икшывылан
илышым пѳлеклыман», – ойлат
ача-ава.*

Суапле сомыл

Ешыште паша шуко, жап шагалрак гынат, Щербаковмыт тыныслыкым лишемдымашкат надырым пыштат. «Шкенан-влакым огына кудалте» группышто погымо окса дене налме материал да шке озанлыкысе продукт гыч еш дене армейский душым ямдылат. **Снимкыште** Аня ден Илья ямде пашаштым ончыктат. Окопышто пайдаланыме сортам велат, тегыт негызеш шовыным шолтат, чайым ферментироватлат, тўрлѳ пагытлан келшыше маскировочный халат ден йолашым, йымал вургемым, дождевикым, техникым петыраш тентым, санитарный носилкылан стропам ургат, чеснок ден сукарам коштат.

– *Тўшка пашам ыштыме годым икте-весеынак умылаш, чон почын кутыраш тунемына. Суапле пашашке вийым пыштен, ешнам, тукымнам пенгыдемдена,* – ойла Наталья Геннадьевна.

Пўртўсын вийже

Щербаковмыт пўртўсын кугу вийжылан ўшанен илат. Шке пакчаште, садыште ончен куштымо емж ден пакчасаскам утларак кочкаш тыршат. Ломбыгичкым, шем пызлыгичкым, шуанвондыгичкым, тўрлѳ шудым погат. Олыксо я чодырасе шудо дене озавате чай вартышым ямдыла, южыжым эм шотеш шолтен йўаш кошта але кылмыкта. Нунын пайдашт нерген соцкыллаште калыкланат палдара.

Наталья Геннадьевна эше шовыным шолта. Оливке, кокос, касторовый ўйым, глицериным, пелтымгоям кучылтеш. Тушко почкалтышым, ломбыгичкым, моло тўрлѳ кушкылым да пеледышым ешара. Тыгай шовынат тазалыклан пайдале.

Вашкылым пенгыдемда

Еш дене тўрлѳ конкурсышко ушнымаш икте-весе коклаште кылым пенгыдемда. Тидым Щербаковмыт раш умылат. «Щедрое народное наследие – я люблю красивый наш язык» всероссийский конкурсышто, «Русская цивилизация» тўнямбал фотоконкурсышто мастарлыкыштым тергенят. «Всей семьей» проектыште финалист лийыныт. Кызыт Н.Г.Щербакова Россияысе шуко шочшан да марлан кайыше ўдырамаш-влакын «Богиня Богинь» конкурсышкышт ушнен. Сенымашым тыланена!

Х.АЛЕКСАНДРОВА.

Фотом еш архив гыч налме.

Чеве да лишыл

Эн лишыл ег мылам ава,
Шинчаже – волгыдо кава.
Мондаш огеш лий нигунам
Чеве йоратыме авам.

Кўлеш шомакшым колышташ,
Кўлеш жаплаш, кўлеш аклаш.
Тек тудо шуко ий ила,
Шинчаже шўдырла йўла.

**Виктория ИВАНОВА.
Марко, Коркатово.**

Тауштем

Поро чонан, пашам, арулыкым йоратыше ўдырамаш – тиде мыйын авам. Тудын лўмжѳ – Лена. Шергакан енемлан пѳртым эрыкташ, кўмыж-совлам мушкаш полшем. Паша гыч толмекше, школ илыш нерген мутланена. Кумылжо ынже воло манын, сайын тунемам.

Авайым моткоч йоратем да пагалем. Илышым пѳлеклымыжлан тауштем.

**Валерия СУВОРОВА.
Звенигово, Поянсола.**

Аван кечыж дене!

Чыла тыланет

Авай, шүмбел авай! Тый кече гай шокшо, эр ўжара гай ныжыл, кайык муро гай йомартле улат. Мыняр лүмлө поэт ава нерген почеламутым возен, а мурьжо-мурьжо мыняр йонга! Чыла тыланет!

Икшывын икымше ошкылым ыштымыж, «ава» шомакым икымше гана каласымыж годым умылтараш лийдымын йывырта. Кугурак лиймеке, куаным пырля пайла. Ме черланена гын, лишыл есна воктечна ик жапланат огеш коран, йўдымат огеш мале. Арам огыл калыкыште ойлат: «Ава чон – йоча пелен». Авамын лүмжө – Ольга (снимкыште). Мый тудым Аван кечыж дене шокшын саламлем. Пенгыде тазалыкым, кужу ўмырым, пиалым тыланем!

Юлия ЯГОДАРОВА.
Советский, Кельмаксола.
Фотом еш архив гыч налме.

Поро, шыма

Тый ныжылге, поро улат,
Шинчатше шыма, эн шыма.
Кидетше чучеш мамыкла,
Вуем гыч лыжган ниялта.

Эрдене кынелат тый эр,
Манат тўнялан: «Поро эр!»
Сурт сомылкам ворандарет
Да шочшым школыш ужатет.

А шомакет мўй ден иктак,
Ойлет, да волгалтеш кава.
Тек эртышт тылзе да ий-влак,
Кодат мылам шүмбел АВА!

Ксения БУТЕНИНА.
Морко, Эгерсола.

Эн пагалыме

Мый нылымше классыште тунемам, а Серёжа шольым – кокымшо классыште. Ме авамлан тўрлө сомылым ышташ полшена: кенезым йырагыште шўкшудым сомылена, вўдым шавена, шыжым паренгым погена, тelyм лумым эрыктена. Кугурак семын мый пум пуртем да конгаш олтем. Авамын паша гыч толмешкыже, пўрт шокшо лишеш. Ме аванан мутшым колыштына. Тудо мемнан эн йўратыме айдемына.

Егор АНДРЕЕВ.
Морко, Канторьял.

Пеленет улам

Ава эн сай, эн поро,
Эре полша мылам.
Тый ойгыраш ит шоно,
Мый пеленет улам.

Виктория СВИСТУНОВА.
Морко, Коркатово.

Пайрем дене!

Авай, пайрем ден саламлем,
Чыла сайым тыланем.
Улат эн ныжыл мыланем,
Тый денет мый кугешнем.
Уке тўняште ик енат,
Тый дечет сай нигўат.
Лий эре тый пеленем,
Эн чот лишыл аваем!

Илья ПАВЛОВ.
Морко, Шўргыял.

Авам – тўрлызё

Авам Людмила – «Тўрлем-ўдыр» студийын тўрлызёжө (снимкыште). Урок деч вара тудын пашашкыже кошташ йўратем. Марий тувырым тўслен ончаш поснак онай. Вуйшўдыш, солык, ўштў-влак пырдыжым сўрастарат. Студий покшелне – вынерым куымо стан. Тораштырак икмыняр курчак «йокрокланен» шинча. Нунын дене модаш ок лий. Авамын тўрлымыжым эскераш келша. Мыят тудын гаяк мастар лийнем.

Ярослава СЕМЁНОВА.
Морко, Арын.
Фотом еш архив гыч налме.

Эре пырля

Авам Елена Валериановна Морко район Шўргыял школышто марий йылмым да литературым туныкта. Тыгак Кораксола ялысе тўвыра пўртым вуйлата. Авам дене коктын жапым пырля эртараш йўратена. 9 Май пайремыш коктын лектына (снимкыште), кугезе кочай ден ковайын фотоштым нумалына. Каникул годым Йошкар-Олашке канаш коштына. Почеламутым лудмо конкурслашке ушнена. Мо онайже: авам тунемшыже-влак пелен коштеш, мый – шке туныктышем дене. Ешыште аваем – эн сай озавате. Тудын кеч-могай сийжат эн тутло. Авай, тый денет ўдырет кугешна да мланде марте вуйжым сава.

Регина ГРИГОРЬЕВА.
2-шо номеран Морко школ.
Фотом еш архив гыч налме.

Шкем умылаш полшат

Кызытсе писын вашталтше жапыште психологийлан кугу тўткышым ойырман. Психолог-влак тўрлө направлений дене пашам ыштат. Кажне айдеме шкаланже келшыше специалистым муын кертеш. Теве спортышто пенгыде койыш-шоктыш кўкшын аклалтеш. Тудым шуараш спорт психолог-влак полшат. Тиде пашан шкешотан улмыж нерген спорт психолог С.В.Демина (снимкыште) дене мутланышна:

– Светлана Владимировна, кō тугай психолог да спорт психологын пашаже мо дене ойыртемалтеш?

– Психолог – тиде енлан көргō тўняжым умылаш, илыш нелылыкым сенен лекташ да шонымо вашталтышыш шуаш полшышо специалист. Спорт психологийште спортлан келшыше койыш-шоктышым виандымылан да пенгыдемдымылан тўн вер ойыралтеш. Тыгак тренер да спортсмен-влакын ача-авашт дене пашам ышташ кўлеш.

– Спортсменлан могай койыш-шоктышым виандаш полишман?

– Спорт дене кылым кучышо йоча-шамыч шке ончыланышт цельым шындаш да тудым шукташ тунемшаш улыт. Тыгак койышым шекланен моштыман. Капкыллан логалше кугу нелытым куштылгырак эрташ тунемман. Тўрлө ситуацийыште шке гыч шонен моштышаш улыт. Тыгак чемпион лияш шонымашым помыжалтараш тыршыман.

– Те молан психологийын лач

22 ноябрь –
Психологын кечыже.

ты направленийжым ойыренда?

– Спорт деке мый эре лишыл лийынам. Пашаверемат тиддене кылдалтын. Шкежат пауэрлифтингыште виемым тергенам. Тыге спортсмен-влак дене ик «подышто шолын», нунылан полшаш, психологий могырым виандаш шонымаш шочын. Сандене мый спорт психологийыш вонченам.

– Таңасымашлаште погынышо опыт кызытсе пашаштыда полша мо?

– Мыйын шонымаште, спортышто опытым погенат гын, паша лектыш сайрак лиеш. Тыге мый вашлиялтше нелылыкын, йондымылыкын келгытшым сайынак умылем да тичмаш польшышым пуэн кертам.

– Самырык спортсмен-влак дене пашам ыштыме годым тўткышым молан ойырман?

– Йочалан эн ончыч умылтарен, вара тудым кумыланден моштыман. Стресс деч коранаш туныктыман. Ме нунылан спортышто тўн цельыштым муаш полшена. Тыге нуно, тазалыклан кугу зияным ыштыде, таңасымаште шке виыштым тичмаш пуэн кертыт.

– Тендам да чыла психолог-влакым профессионал пайремда дене шокшыш саламлена. Шуктен шогымо сомылда эре куаным кондыжо, илышда пиал дене темше лийже.

Е.СЕРГЕЕВА мутланен.
Фотом еш архив гыч налме.

Психолог деч ой-канаш

Чонышто лўдмаш уло гын, тыге ыште.

- Осал шонымаш да шўлык авалтат гын, шўдō гыч икте марте але ушышто пример-влакым шотло. Вуйдорык вашке лыплана.

- Ласкан шўлō. Южым нердене нал да умша гыч эркын шўлалтен лук. Тыге көргō шижмашетым сайынак умылет да вўршерым лыпландарет.

- Шкаланет энгертыш лий. Вачетым ласкан ондал да йолташла пералте.

- Шарне: тый шкетын отыл. Тыйын ямдылалтмет арам огыл, тый чыла кергат!

Лўдмаш деч кузе коранаш?

Таңасымаш годым спортсмен-влак чўчкыдын азапланат, лўдыт. Тыгай койыш-шоктыш нелылыкым конден кертеш. Сандене тиддеч коранаш тунемман. Шарне!

◀ Тренировка годым сенымаш нерген шоно. А таңасымаште – ыштышаш пашат да тудын эртыме татше нерген. Молан тунемметым таңасымаште тўрыс ончыкто.

◀ Лўдмашым шижат гын, кагазеш онтым сўретле, а көргышкыжō сенымашке шуаш полшышо

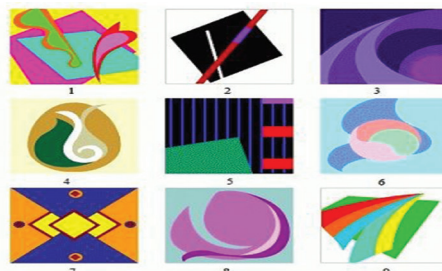
факт-влакым (кочкыш, арвер, шкалан ушанымаш...) возо. Онго вес могыреш тый денет кылдалтдыме факт-шамычым (игече, судья, моло таңасыше-влак...) ончыкто.

◀ Лўдмаш нерген тренер да лишыл ен-шамыч дене мутланаш ит өр. Нуно тыланет полшен кертыт да шке виетлан ушанаш кумыландат.

◀ Олимпийский чемпион-шамычат таңасымаш деч ончыч азапланат. Шкендым куандарен, сенымашке шуаш тырше.

Келшыше сўретым ойыро, могай уметым пален нал.

1 – шонымашке шуаш тыршыше; 2 – эрыкым йōратыше; 3 – шкет лияш тыршыше; 4 – мутланаш йōратыше; 5 – шке виылан ушаныше; 6 – шке мутшылан оза; 7 – арулыкым аклыше; 8 – шонкалаш йōратыше; 9 – сайлан ушаныше.

Корно – книгагудыш

«Движение Первых» российской толкын «Премия Первых» конкурсым ий еда эртара. Ты конкурсын регионьсо йжын-же мучашлалтын. Тушко меат, Коркатово лицейште тунемше, туныктышо да ача-ава-влак, ушненна (снимкыште). Проект пашанам книгагудо дене кылденна. Эн ончыч шочмо ялысе библиотекиште лийынна. Вара Йошкар-Олаште верланыше С.Г.Чавайн лумеш Калыкле,

Йоча да самырык-влаклан В.Колумб лумеш книгагудылашке миенна. Библиотеке пашаен-шамыч мыланна мастер-классым, экскурсийым, модышым эртареныт. Түрлө пөлкаште лийме годым эн изи да эн кугу книгагам ончымо. Шуко онгай да пайдале материалым пален налме.

Полина АЛЕКСЕЕВА.
Морко район.
Фотом лицейын архивше гыч налме.

Историйым шерталына

1904 ий 26 ноябрьште руш салтак-влак Порт-Артур орым лу тылзе аралыме деч вара япон войскам чактареныт.

Ий үмбака ида пура!

Уремыште – ноябрь. Ұмаште тыгай пагытыште лум тōшак гае кисн. А тениймланде чара. А мелу-мым вучена. Ынде ече дене коштенна, лум мōчōрым ыштынена. Лум уке да эрдене пычкемышын чучеш. Шўлыкан. Йўштō уке да ерыште вўдат ок кылме. Ны коньки дене кошташ, ны хоккей дене модаш... Кугурак-влак вичкыж ий ўмбака пураш огыт кўштō. Ме мутым колыштына. Класс дене погынымаштат вичкыж ийын шучкылыкшо нерген мутланышна. Теат тўткō лийза, йоча-влак!

Мария НИКОЛАЕВА,
Влада ВАСИЛЬЕВА, **Глеб СТЕПАНОВ,** **Катя ЛЕВАШОВА,**
Ксения СЕРГЕЕВА,
Мирослав ИВАНОВ.
Морко, Энерсола.

Палаш онай

Мо тыгай хештег?

Мутым але муткылдышым яра верым кодыде возымым да ончыкыжо решетка тамгам (#) шындымым хештег манят. Тудо текст-влакым теме почеш радамлаш полша. Мутлан, мемнан газетеш савыкталтше иктаж статьям луднеда, түрлө воткылыште видеом ончынеда гын, #ямделий манын кычалза. Шке шонымашдамат, ты хештегым кучылтын, интернет-тыш лука. Тыге ме тудым писын муына да уло кумылын лудына.

М.ШКЕТАН ЛҮМЕШ МАРИЙ КУГҮЖАНЫШ ДРАМЕ ТЕАТР

26 18:00
ноябрь

С.Николаев
САЛИКА
Музыкальный комедий

16+

78-13-78

Изи озавате

Йолагай подкогыльо

Кўлыт: 200 г торык, 1 муно, 3-4 кугу совла ложаш, 0,5 кугу совла сакрылложаш, чывыштыш шинчал.

Торыкым туржса. Кодшо ингредиентым ешарен варыза. Лекше руашым 1 см кўжгытан колбаса семын пўтырыза. Тудым изи ужашлан пўчкедыза. Шолшо вўдыш пыштыза да вич минут шолтыза.

0+

Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ.
Директор – Е.И.КУЗНЕЦОВ.
Тун редактор – А.Н.ГРИГОРЬЕВА.

Индекс П4696.
Тираж 1550 экз.
Заказ
Формат – А-4-8.

Учредитель-влак:

Марий Эл Республикысе Тўвыра, печат да калык-влакын пашашт шотышто министерстве, Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ.

Редакций да издатель: Марий Эл Республикысе «Марий Эл» увер агентстве» КАУ, 424006, Йошкар-Ола, СССР Вооружённый Вийын 70-ше идалькыше урем, 20-шо порт. Тел. 8(8362) 45-22-82.

Газетым редакцийште погымо да верстатлыме, «Марий Эл Республикысе Правительствын типографийже» ООО-што ямде оригинал-макет гыч савыктыме. Типографийын адресше: 424000, Йошкар-Ола, Комсомольский урем, 112.

Печатьыш пумы жап – 14-00, фактически – 13-00.

Авторын да редакцийын шонымашышт түрлө лийын кертты. Серыш-влак мōнггеш огыт колталт. Ак – кутырен келшыме почеш.

https://vk.com/yamde_lii

<https://t.me/yamdelii>

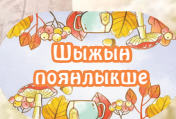
yamde_lii@mail.ru

yamdelii@mediamari.ru

(автор-влаклан)

Сайтын адресше: ямделий.рф

У конкурс

Ксения ТОКПУЛАТОВА.
Йошкар-Ола.

Даша ПОПОВА.
Йошкар-Ола.

София КОРОТКОВА.
Советский, Руюсола.

Филвора

Марий поэт, баснописец Г.Микай (Михаил Степанович Герасимов) дене кылдалтше мут-влакым кычалза.

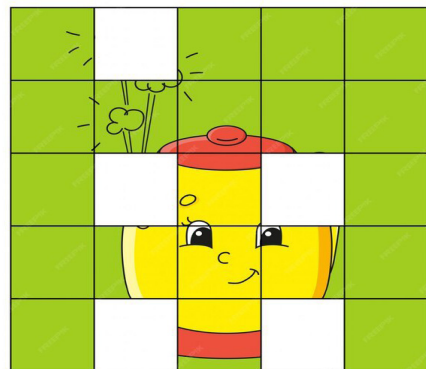
Г	и	с	н	ы	л	о	у	Г	г.
е	п	е	у	к	ы	в	б	а	о
р	о	ц	т	т	р	э	а	п	м
а	н	м	т	ы	к	р	л	а	р
с	с	и	е	ш	н	ы	е	л	о
и	а	к	н	о	а	к	е	а	п
м	б	а	л	р	т	к	л	н	й
о	в	й	э	е	с	ў	с	т	а

В.СМИРНОВ ямдылен.

Ў д ы р
а в а ж ы н в у
й ы ш т ы ж о
и к м ы н я р
ч а л ў п ы м у ж е ш а т, й о д е ш:
– Тиде мо тыгай?
– Мутым от колышт,
садлан ошемаш тўналын, –
вашешта ава.
– Ынде умылем, тебе молан
ковамын вуйжо чал!

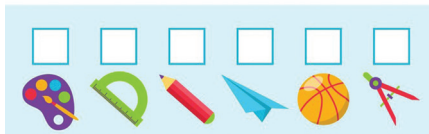
Чайниклан келшыше ужашым кычалза.

Корнылаште числа-влакын суммышт икгай гын, могай числам лыве петырен?

1	2	3	40
12		13	11
10		10	10
20	2	3	10

Шотлыза.

Шола вельсе сўр-
тым ончен, пурла мо-
гырышто цифр-влакым
ушыза да чиялтыза.